

ธรรมกระดองเต่า

พระอาจารย์สงบ มนสฺสนฺโต

เทศน์บนศาลา วันที่ ๖ ตุลาคม ๒๕๖๔

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองกวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ตั้งใจฟังธรรม ตั้งใจฟังธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมา-สัมพุทธเจ้า **องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าปรารถนาหรือสัตว์ ขนสัตว์ ถ้าหรือสัตว์ขนสัตว์ได้ทั้งหมด เห็นไหม นี่สิ่งที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าปรารถนา** แต่! แต่เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรมแล้วไง ทอดธุระ ทอดธุระไง มันจะเป็นไปได้อย่างไร มันจะเป็นไปได้ได้อย่างไร มันจะเป็นไปไม่ได้

แต่เวลามันเป็นไปไม่ได้ เห็นไหม คนที่สร้างอำนาจวาสนาบารมีมาร่วมเกิดสหชาติ เป็นไปได้ ถ้าเป็นไปได้อันนั้นเป็นไปไม่ได้ คนที่มีอำนาจวาสนา คนที่มีบุญญาธิการ เพราะคนที่มีบุญญาธิการ เห็นไหม มันมีหลักการ มันมีความซื่อสัตย์กับจิตของเรา มีความซื่อสัตย์กับชีวิตนี้

ชีวิตของเรา ชีวิตของเรานี้ตระการกำล่ำบากมากชีวิตของเราทั้งสิ้น ชีวิตของเราเวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะมันทุกข์มันยากขึ้นมา นี่ทุกข์ยากมาขนาดไหน แล้วมันไม่มีต้นไม่มีปลาย เราไม่รู้เลยว่า ที่เรามาที่นี่มาจากไหน เวลาเกิดเป็นมนุษย์นี่ก็พ่อแม่ตั้งชื่อให้ เวลาศึกษาเล่าเรียนมาพ่อแม่เป็นพระอรหันต์ของลูก พ่อแม่อุ้มชูบูชามา

เวลาเราเติบโตมา เห็นไหม เติบโตมาเป็นเรา เป็นเราขึ้นมาแล้วเรามาจากไหน ก็มาจากพ่อจากแม่ แล้วมาจากพ่อจากแม่ขึ้นมา ถ้ามันมีสิ่งใดที่ขัดแย้งกับพ่อกับแม่มันก็ฝักใจมาตั้งแต่เด็กน้อย แล้วฝักใจมาตั้งแต่เด็กน้อยเราก็รู้ไม่ได้เลยถ้าไม่มีธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

ในธรรมบท ธรรมบทใด เวลาใครมีปัญหาขัดแย้งขึ้นไปมันไม่ใช่เป็นเฉพาะชาตินี้ มันเป็นตั้งแต่ชาตินั้น ชาตินั้น เพราะชาตินั้นก็เคยทำมาอย่างนี้ เคยทำมาอย่างนี้ มันก็มาชาติใช้เวร

ใช้กรรมกันอยู่อย่างนั้น ถ้าชดใช้เวรกรรมกันอยู่อย่างนั้น นี่เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าท่านยังดำรงชีพอยู่ ท่านเป็นคนชี้แจงสัจธรรมเลยว่ามันเป็นเพราะเหตุนี้ มันเป็นเพราะเหตุนี้

แต่ในปัจจุบันนี้ เห็นไหม องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าปรินิพพานไปแล้ว **ธรรมและวินัยเป็นศาสดาของเรา ธรรมและวินัยเป็นศาสดาของเรา** เวลาธรรมและวินัยเป็นศาสดาของเรา สิ่งที่เป็นศาสดา เห็นไหม เวลาอบรมบ่มเพาะมา เพราะธรรมวินัยนั้นเวลาแสดงธรรมแสดงธรรมก็แสดงธรรมหลากหลายนัก

เวลาแสดงธรรมกับปัญจวัคคีย์นี้ธัมมจักขุ นี้อาทิตย์ หนึ่งเห็นใหม่ นี่แสดงกับชฎิล ๓ พี่น้อง พวกนี้แสดงแล้วเป็นพระอรหันต์หมดเลย เป็นพระอรหันต์เพราะเขามีอำนาจวาสนาของเขา เขาพยายามประพฤติปฏิบัติกระทำของเขา แต่! แต่เขา ทำแบบโลกๆ ไร เขาทำ เห็นใหม่ เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้เองโดยชอบ พระปัจเจกพุทธเจ้าตรัสรู้เองโดยชอบ สาวก สาวกที่ได้ยินได้ฟัง สาวก สาวกที่ได้ยินได้ฟัง

ถ้าองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะ เวลาสิ่งที่ว่า องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าประหารชีวิต ประหารชีวิตเลยคือไม่พูดด้วย ชักสะพานซะ จบ ไม่มีโอกาส สาวกสาวกผู้ได้ยิน ได้ฟัง องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าถ้าชักสะพานแล้วจบครบ ไม่ได้ยินไม่ได้ฟังนี้ แล้วอำนาจวาสนาคน อำนาจวาสนาก็อำนาจวาสนาทางโลกไร

อำนาจวาสนาทางโลกคืออำนาจวาสนาของกรรม คือมันเกิดเวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะไร มันก็ต้องเวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะต่อไปข้างหน้าไร ต่อไปข้างหน้าเพราะมันไม่มีต้นไม่มีปลาย ถ้ามันเป็นบุญเป็นบาปมันก็มีไร บุญ บุญก็พาไปสวรรค์ บาปก็ทำ ลงนรก นี่แล้วทำคุณงามความดี ความดีก็เกิดเป็นมนุษย์นี่ไร แล้วต่อไปละ

ถ้าองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าชักสะพาน นี่ไร นี่การฟังธรรม ฟังธรรมแสนยากไปแสนยากเพราะมันไม่มีสื่อสารมวลชนในสมัยพุทธกาลไร มุขปาฐะเท่านั้น ฟังจากพระโอรสจากองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เอ็งไม่มีโอกาสหรอก แต่ถ้า องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เสด็จญาณ เห็นใหม่ เสด็จญาณ ใครที่มีอำนาจวาสนาเขาคนนั้นก่อน เขาคนนั้นก่อนถ้าเขามีอำนาจวาสนา คือว่าถ้าเขามีอำนาจวาสนา เขาจะเปิดหัวใจของเขา ฟังธรรม แล้วเวลาฟังธรรมแล้วนี่ มันทิ่มแทงเข้าไปในกิเลสตัดทอนความทะยานอยากในใจของเขา

ถ้าทิ่มแทงเข้าไปในกิเลสตัดทอนความทะยานอยากในใจของเขา เพราะสิ่งนี้มันเป็น อวิชชาที่พาเวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะ ที่มันทิ่มแทงมันยากอยู่นี่ แล้วไม่มีใครรู้เห็นและไม่เห็นตัว

มันได้ เวลาไม่เห็นตัวมันได้เพราะอะไร เพราะมันเป็นเราๆ พอมันเป็นเรา ใครจะซีความบกพร่องของเรา ใครจะทำลายตัวของเรา เราดีทั้งนั้น เรายืนอย่างกับเทวดานางฟ้าเลยแหละ นี่สมบุญรูปแบบเพราะมันเป็นเราใจ

เป็นไปไม่ได้! นี่ไง เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าปรารภหรือสัตว์ชั้นสัตว์ๆ ใจ นี่จิตที่เวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะ เราเกิดมา เห็นใหม่ เกิดมาจากเวรจากกรรม กรรมดีกรรมชั่ว เกิดมาเป็นมนุษย์เหมือนกัน แต่ที่ปฏิสนธิมาเน่ความรู้ความเห็น ไม่เท่ากัน ถ้ามันเท่ากันๆ นี่ไง องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าปรารภหรือสัตว์ชั้นสัตว์ก็จบใจ

มีน้ำพริก น้ำพริกกะปิถ้วยเดียวขายได้ทั่วโลกเลย ทุกคนชอบ ทุกคนอยากกินมีใหม่ นี่น้ำพริกถ้วยเดียวขายได้หมดเลย ไปขายได้ทั่วโลกเลย ขายเทวดาด้วย เพราะอะไร เพราะคำสอน ชุดเดียวใจ ถ้าคำสอนชุดนั้นสอนใคร ใครก็เป็นพระอรหันต์หมดใจ นี่ไง ธรรมจักข ธรรมจักข สวดทุกวันอยู่ที่นี่ ปัจจุบันนี้ แล้วธรรมจักข ก็คือธรรมจักข ใจ ธรรมจักข นี่ท่องบ่นเอาใจ

แต่เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแสดงธรรมๆ ปัญจวัคคีย์เป็นพระอรหันต์หมดเลย เป็นพระอรหันต์เลย ของเราก็ฟัง ของเราท่องบ่นกันด้วย นี่ไง คนเราจิตนี้เวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะมันมีเวรมีกรรมของมัน ถ้ามีเวรมีกรรมของมัน มันทุกข์ มันยากของมัน มันบีบคั้นหัวใจของเรานี่ไง เราเกิดมาเป็นมนุษย์เกิดพบพระพุทธศาสนา พระพุทธศาสนานี้ประเพณีวัฒนธรรมของชาวพุทธใจ มันเป็นธรรมของสมรวัส สมรวัสธรรม เป็น ประเพณีวัฒนธรรม

แล้วเวลาประเพณีวัฒนธรรม ศึกษาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามีเป้าหมายใจ เวลาเป้าหมาย เห็นใหม่ กิ่งพุทธกาลๆ หลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่น ท่านประพฤติปฏิบัติมา จนเป็นพระอรหันต์ เป้าหมายคือพระอรหันต์ใจ พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่เลอค่า พระพุทธศาสนาศาสนานี้มีคุณค่า มีพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ มีองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรม

ถ้าตรัสรู้ธรรมเฉพาะองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เห็นใหม่ ถ้าเป็นปัจเจกพุทธเจ้าก็พระปัจเจกพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรมโดยชอบด้วยพระองค์เอง แล้วก็สั่งสอนได้ในชีวิตของท่าน แล้วก็ดับขันธปรินิพพานไป นี่ไง มีพระพุทธกับพระธรรมใจ

แต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แสดงธรรมใจ แสดงธรรมก็วางธรรมและวินัยนี้ไว้ใจ ถ้าแสดงธรรม สวาก สวากะ ผู้ที่ได้ยินได้ฟังขึ้นมา เห็นใหม่ ได้ยินได้ฟังๆ แล้วนะ สิ่งใดสิ่งหนึ่งเกิดขึ้น เกิดขึ้นคือได้ยิน ได้ฟังแล้วมันจับต้องได้ องค์

สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแสดง ถึงสัจจะความจริงในข้อเท็จจริงนั้น แล้วคนที่มีอำนาจวาสนา อัญญาโกณฑัญญะ “สิ่งใดสิ่งหนึ่งมีการเกิดขึ้นเป็นธรรมดา” เขาก็จับได้ เขาจับสิ่งที่เกิดขึ้นในหัวใจของเขาได้ สิ่งใดสิ่งหนึ่งมีการเกิดขึ้น

แล้วเวลาธัมมจักขุ นะ ทางสายกลางๆ โดยธัมมจักขุ ธัมมจักขุ คือมรรค ๘ ใจ ถ้ามรรค ๘ ถ้ามันเป็นสัจจะ เห็นใหม่ จักขุญาณ เกิดญาณ เกิดแสงสว่าง เกิดความรู้ เห็นใหม่ นี่มันเกิด สิ่งใดสิ่งหนึ่งเกิดขึ้นเป็นธรรมดา สิ่งนั้นต้องดับเป็นธรรมดา เพราะธรรมะมันเคลื่อนไป มันหมุนไป มันสมุจเฉทปหาน มันดับ มันขาด นั่นล่ะขณะ มันต้องเป็นข้อเท็จจริงนั้นนะ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มัณนิโรธมันดับทุกข์ในหัวใจนั้นด้วยมรรค ๘ ที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแสดงอยู่นั่นไง แล้วในปัญจวัคคีย์ทั้ง ๕ ก็มีอยู่องค์เดียวมันนะ “อัญญาโกณฑัญญะรู้แล้วหนอๆ”

มันก็เหมือนนักวิทยาศาสตร์ที่พิสูจน์ตรวจสอบโดยตนเองได้ แล้วให้คนอื่นทำตามแล้วทำได้ด้วย แล้วทำได้ด้วย เห็นใหม่ มันเป็นพยานองค์แรกใจ สงฆ์องค์แรกของโลกคือพยานขององค์-สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่มีดวงตาเห็นธรรม นี่เทศนาว่าการ จนปัญจวัคคีย์ทั้ง ๔ นั้นเป็นพระโสดาบันทั้งสิ้น แล้วแสดง อนัตตลักขณสูตร เห็นใหม่ เป็นพระอรหันต์โดย เป็นพระอรหันต์ๆ ใจ นี่เป้าหมายของชาวพุทธใจ ที่เราภูมิใจกัน

ในพระพุทธศาสนามีพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ มีแก้วสารพัดนึก มีไตรสรณาคมน์ แล้วไตรสรณาคมน์ถ้าเรามีศรัทธามีความเชื่อ เราก็มีศรัทธาความเชื่อกัน พอมีศรัทธาความเชื่อกัน ดูพระพุทธศาสนาสิ ดูลัทธิในกายอื่นสิ เดียวนี้โลกมัน เปิดกว้างใจ ถ้าเมื่อก่อนเราชาวพุทธ เราก็อยู่ในประเทศ เรารู้ว่า นี่หिनยาน เถรวาททยอดเยี่ยมยิ่งใหญ่มาก เพราะเราศรัทธาของเรา เราเคารพบูชาของเรา เพราะเราได้รับการอบรมบ่มเพาะมาอย่างนี้ไง

เวลาโลกเปิดกว้างขึ้นมา เห็นใหม่ ดูลัทธิต่างๆ มากมายมหาศาล นี่เฉพาะพุทธศาสนา นะ นี่มีลัทธิมีความเชื่อร้อยแปด พันเก้า ทางทิเบต เห็นใหม่ เขาใช้เสียงเพลง โอ้โฮโย! ชับกล่อมด้วยเสียงผู้หญิงสาวๆ โอ้โฮ! มันบาดหัวใจๆ โอ้โฮ! มันทั้ง นี้ การประพฤติปฏิบัติด้วยเสียงเพลง

แต่เถรวาทเราเห็นใหม่ คีล ๘ ห้ามขับร้องพ้อนรำ เพราะสิ่งนี้เป็นการผลิตผลิติน สิ่งนี้เป็น การติด เห็นใหม่ เพราะเรามีกิเลสอยู่แล้วไง แล้วเรามีกิเลสอยู่แล้ว แล้วสิ่งที่ไปกระตุ้น มันขึ้นมา เห็นใหม่ ให้ไปผูกพันกับมัน เห็นใหม่ เราไปวัดไปวาถือศีล ๘ นี่ไม่ฟังเพลง ไม่มีการละเล่น

เพื่อนำ ไม่ต้องการต่างๆ นี่ไงที่ว่าพระพุทธศาสนา นี้มีความรู้ความเห็นที่แตกต่างกันไง เวลาจะประพฤติปฏิบัติขึ้นมาปฏิบัติทางไหนไป ปฏิบัติทางไหนก็แล้วแต่ เห็นใหม่

แต่ถ้าประพฤติปฏิบัติตามความจริงขึ้นมา เห็นใหม่ ถ้าบรรลุธรรมก็คือบรรลุธรรม อริยสังขามีหนึ่งเดียว อริยสังขไม่มีสอง ไม่มีสามหรือหก หนึ่ง สอง สาม สี่ บุคคล ๔ คู่ต่างหาก ถ้าบุคคล ๔ คู่ขึ้นมา เห็นใหม่ สิ่งที่ประพฤติปฏิบัติขึ้นมา ถ้าเป็นสังขจะเป็นความจริงแล้วมันชัดเจนในหัวใจดวงนั้น มันไม่มีอะไรมีติดบอด ไม่มีอะไรมาปิดบังได้ ไม่มี! ไม่มี!

ไอ้ที่มีปิดบังได้กิเลสทั้งนั้น หน้าไหว้หลังหลอก นี่รู้ไม่ได้ ก็อ้างอิงคนอื่นทั้งสิ้น แล้วไม่มีอะไรเป็นจริงเป็นจังทั้งสิ้นเลย นั่นหน้าไหว้หลังหลอก เห็นใหม่ คำว่า “หน้าไหว้หลังหลอก” มันก็เป็นกรรมของสัตว์

แต่ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไป นี่ปัจเจกตั้ง สันติปฏิญญา ผู้ใดปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม แต่มันอยู่ที่วาสนานะ จิตที่เวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะ เรามีความทุกข์ความยากในหัวใจดวงนี้ ถ้ามีความทุกข์ความยากในหัวใจดวงนี้ เห็นใหม่ ถ้ามันไม่มีวาสนานะ มันก็หัวทกกันชีวิตอยู่กับชีวิตนั้นไปๆ นะ

แล้วเวลาถึงเวลานักชัตฤกษ์ เห็นใหม่ ถ้าเป็นชาวพุทธ พระพุทธศาสนา เห็นใหม่ นี่ขึ้นปีใหม่ เข้าพรรษา ออกพรรษา ก็ทำบุญของเราละ มันก็ยังมีทำบุญกุศลอยู่บ้างนะ แต่ถ้าเขาไม่ทำบุญกุศลของเขาเลย เขาจะแห้งแล้ง เขาจะมีความทุกข์ความยากในหัวใจ ในหัวใจของเราของเขา ในหัวใจถ้ามันแห้งมันแล้งมันทุกข์มันยากนะ มันไม่ชุ่มไม่ชื่นใจ ทำบุญทำกุศลขึ้นมารดน้ำพรวนดินในหัวใจของเราขึ้นมาให้มันสดชื่นมีศรัทธาความเชื่อ นี่แหละ นี่ฆราวาสธรรมๆ

ถ้าเป็นฆราวาสธรรม ถ้ามีวาสนา คำว่า “มีวาสนา” หัวใจมันเป็นเอกเทศ มันมีสติปัญญา มันแสวงหาสังขจะความจริง ข้อเท็จจริงไป เพราะถ้าศึกษาแล้วนะ **ศรัทธาความเชื่อ ในพระพุทธศาสนาเป็นหัวใจจักร เป็นอริยทรัพย์ของชาวพุทธเลยละ**

ถ้าไม่มีศรัทธาไม่มีความเชื่อ มันทอดทิ้งชีวิตเลย ทอดทิ้งชีวิตเรา วางทิ้งชีวิตเรา ทำแต่ตามความพอใจของตน แล้วความพอใจของตนมันจะพอใจเรื่องอะไรละ มันก็พอใจแต่เรื่องทีกิเลสมันเป่าหูมันนะ จะเอาอย่างนั้น จะเอาอย่างนี้ จะเอาอย่างนั้น เป้าหมายชีวิตไป นี่แล้วก็ดำเนินชีวิตนั้นไป

ถ้ามันประสบความสำเร็จ มีอำนาจวาสนา มันก็เป็น บุญกุศลของเขา คำว่า “บุญกุศล” นะ บุญกุศลคืออำนาจวาสนา คือจังหวะและโอกาสของเขา แล้วถ้าเขาทำของเขา มันเป็น ผลประโยชน์ของเขา แล้วของเขามันปฏิเสธไม่ได้ไง นี่เพราะอะไร **กุสลา ธมฺมา อกุสลา ธมฺมา** เราเป็นคนทำมา ของที่ทำมา มันถึงเป็นของบุคคลคนนั้น ของที่ไม่ได้ทำมา ไม่ได้ทำมา เราทำ อะไรมา เราก็ไม่ได้ทำอะไรมา ก็เพิ่งมาเกิดทำอะไรมา มันก็ทำบุญทำบาปมาหัวใจนั้นไง

เวลามันทำบุญทำบาปมาในหัวใจดวงนั้น แล้วมีโอกาสอย่างนั้น แล้วโอกาสอย่างนั้นถ้า มันสืบต่อจากคุณงามความดี ต่อเนื่องไป เขาได้สร้างบุญกุศลของเขา อย่างเป็นพระโพธิสัตว์ ๔ อสงไขย ๘ อสงไขย ๑๖ อสงไขย แล้วมันลุ่มๆ ดอนๆ เว้นไว้แต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พยากรณ์แล้วเท่านั้น จะต้องเป็น องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าในอนาคตกาลแน่นอน

แต่ถ้าเป็นสาวก สาวกะ ผู้ได้ยินได้ฟังๆ แล้วค่อยพยายามสร้างอำนาจวาสนาบารมีของเรา เราพยายามสร้างของเรา คุณงามความดีของเรา ถ้าสร้างคุณงามความดีของเราเป็นอะไร เป็นบุญ ไร อาศัยบุญกุศลเพื่อบรรเทาทุกข์ในหัวใจดวงนี้ อาศัยบุญกุศลให้ไม่เป็นอกุศล เวลา ทำบาปทำกรรมขึ้นมาแล้ว พยายามปิดบังไม่ให้ใครรับรู้ เห็นไหม

ดูสิ ฝ่ายสืบสวนสอบสวนไง เขาต้องสืบสวนสอบสวนใครเป็นคนทำผิดๆ ไล่คนทำผิด พยายามกลบเกลื่อน เพราะอะไร เพราะนั่นเป็นบาปไป เวลากรรมมันให้ผลๆ ถ้ามันทันในชาตินี้ มันก็ให้ผลตามข้อเท็จจริงนั้น แต่ถ้าในชาติปัจจุบันนี้หลบเลี่ยงได้ กลบเกลื่อนได้ไง นี่ไง มันไม่ พันเวรพันกรรมไป แล้วเวลา **กุสลา ธมฺมา อกุสลา ธมฺมา** ทำมาแล้วไง แล้วมาเกิดในปัจจุบันนี้ มันเป็นอะไรมาๆ

แต่ถ้าเราทำของเราแล้ว เราเชื่อในพระพุทธศาสนาแล้วเราแก้ไข สิ่งใดที่มีเกิด ความ บาดหมาง บาดหมางในชาติปัจจุบันนี้ มันเป็นวิทยาศาสตร์ มันเป็นปัจจุบัน ถ้าปัจจุบันนี้เราก็ แก้ไขด้วยสติด้วยปัญญาของเรา แล้วถ้าแก้ไขด้วยสติปัญญาของเรา เราอยู่ในชนชาติใดชุมชน ใดๆ กฎหมายประเทศใหญ่ๆ แต่ละรัฐ กฎหมายเขาก็แตกต่างกัน กฎหมายมันคุ้มครองเรา เราก็ พยายามรักษา ผลประโยชน์ตามกฎหมายนั้นตามความเป็นธรรม

แต่เราไม่ไปทำร้ายเขา ไม่ไปทำให้เป็นเวรเป็นกรรมเพิ่มมา กับเรา เราต้องรักษาสิทธิของ เราๆ นี่เป็นธรรม เป็นธรรมในปัจจุบันนี้ไง แต่! แต่มันมีอดีตมา ถ้ามีอดีตมา เห็นไหม สรรพสิ่งใด ที่มันเคลียร์ได้ ปัญหามันแก้ไขได้ มันก็แก้ไขได้ด้วยทำปัจจุบันนี้ แล้วถ้าทำปัจจุบันนี้ถ้าเราทำ คุณงามความดี เวรย่อมระงับด้วยการไม่จองเวร แต่มันทำได้ไหม

ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เวย์ยอมระงับ ด้วยการไม่จองเวร
ครูบาอาจารย์ที่ท่านประพฤติปฏิบัติเท่านั้น พระอรหันต์เท่านั้นที่ไม่จองเวร นอกนั้นจอง
 ทั้งนั้น ไม่มีทางหรือ บอกไม่จองๆ ไม่จองมันก็คิด ไม่จองมันก็สะสมในใจ มันไม่ยอมทำเขา แต่
 มันก็ตะขิดตะขวงใจอยู่อย่างนั้น เพราะอะไร

เพราะมันมีกิเลส เพราะมันมีพญามาร กิเลสในหัวใจ ดวงนั้น กิเลสในหัวใจนะ หลวงตา
 ท่านสอน น่ากลัวที่สุด กิเลสมันทำร้ายคนไม่ได้นะ ทำร้ายคนอื่นไม่ได้ เพราะมันเป็นนามธรรม
 แต่มันทำลายคนคนนั้น แล้วอาศัยคนคนนั้นไปเบียดเบียนคนอื่น มันอาศัยคนคนนั้นแล้วเวลา
 ทำไปแล้ว คนคนนั้นนะสร้างเวรสร้างกรรม

ดูความอหังการ ดูกิเลสในใจของสัตว์โลก สิ่งที่มีมันน่ากลัวๆ นี่ไง ธรรมะถึงพยายามกล่อม
 เกลา พยายามแก้ไขใจ นี่ไง ในครอบครัวของคน เห็นไหม **พ่อแม่เป็นพระอรหันต์ของลูก** เวลา
 มีลูกเกิดขึ้นมาแล้ว เราพยายามเลี้ยงดูของเราขึ้นมา พยายามอบรมบ่มเพาะขึ้นมาให้เป็นคนดีๆ
 เราปรารถนาให้เป็นคนดีเท่านั้นแหละ ถ้ามันดีแล้วสิ่งที่มันจะตามมา มันก็เป็นความดีของเขา
 ให้เขาดำรงชีพของเขาในชีวิตนี้ได้ นั่นก็เป็นบุญเป็นกุศลของเขา

ถ้าเรามีอำนาจวาสนา เห็นไหม พ่อแม่จะอบรมบ่มเพาะ คุ่มครองดูแลลูกของตนให้เป็น
 คนดีขึ้นมาๆ แล้วก็ภูมิใจนะ ลูกหลาน เราเป็นคนดีมันมีความสุข เชิดหน้าชูตา แล้วเวลากิเลสใน
 หัวใจของสัตว์โลกใครไปบ่มเพาะมัน ใครไปดูแลมัน ไม่มี สัตว์อนาถาทั้งนั้น สัตตะผู้ซ่อง จิตที่
 เวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะมันเกี่ยวข้อง กับพญามารมาทั้งสิ้น แล้วมันเป็นอิสระไม่ได้

การจะเป็นอิสระเป็นอิสระอย่างไร สิ่งที่มีมันเป็นกันอยู่ในปัจจุบันนี้ มันเป็นเพราะบุญและ
 บาปต่างหาก คนดีๆ คนดีเขาก็ทำบุญกุศลของเขา มา พระโพธิสัตว์ๆ เห็นไหม พระโพธิสัตว์นี่
 พระเวสสันดรทำดีมาขนาดไหน เพราะเขาทำดีมา ทำดีมาเป็นชาติสุดท้ายแล้ว เขาก็ยังทำดี
 ต่อเนื่องของเขาไป นั่นเพราะบุญกุศลของเขา

นี่ซุกๆ นั่นนะ เขาก็เป็นคู่จองเวร จองเวรจองกรรมกันมาตลอด ก็ทุกภพทุกชาติ
 เหมือนกัน เขาก็ล้างผลาญมาด้วยทุกภพ ทุกชาติเหมือนกัน นี่ไง สิ่งที่มีมันเป็นอยู่นี้มันก็เป็น
 เพราะกิเลสตัณหาความทะยานอยากในใจของเขาต่างหาก นี่ไง กิเลสใน หัวใจของคน กิเลสใน
 หัวใจมันถึงน่ากลัวมากไป มันน่ากลัวมากเพราะอะไร

เพราะคนคนนั้นไม่มีอำนาจ ไม่มีสติปัญญาเท่าทันมันแน่นอน แล้วมันต้องขับไล่บุคคลคนนั้นให้ไปตามอำนาจของมันทั้งสิ้น แต่มันมีแบ่งที่บุญและบาป ดีและชั่ว แต่มันก็ลุ่มๆ ดอนๆ ทุกคนนะ นี่พูดถึงว่า สิ่งที่เกี่ยวข้องตายเกิดในวัฏฏะ

แล้วสิ่งที่เกี่ยวข้องตายเกิดในวัฏฏะนะ เราเกิดมาเป็นมนุษย์ เกิดมาพบพระพุทธศาสนา พอเราเกิดในพระพุทธศาสนา เห็นไหม ถ้าเรามีศรัทธาความเชื่อของเรา เราอยากจะประพฤติปฏิบัติของเรา ถ้าเราอยากจะประพฤติปฏิบัติของเรา เห็นไหม เราอยาก จะประพฤติปฏิบัติของเราเพราะอะไร เพราะชีวิตนี้มันคืออะไร ความจริงมันคืออะไร

จริงตามสมมุตินะ โลกนี้โลกสมมุติ โลก โลกคือสมมุติบัญญัตินี้สมมุติทั้งสิ้น แต่จริง จริงตามสมมุติ จริงตามเวรตามกรรม เวลาเราเกี่ยวข้องตายเกิดในวัฏฏะ เรามีอายุขัยของเรา การมีอายุขัยของเรา เพราะอายุขัยคือสมมุติ สมมุติว่าอายุสั้น อายุยาวไป ชีวิตเราจะให้ยั่งยืนมากน้อยขนาดไหน นี่จริงตามสมมุติ เรื่องโลกๆ ทั้งสิ้น อยู่กับโลก เกิดมากับโลกก็อยู่กับโลกไป แล้วถ้าอยู่กับโลกไปแล้ว เห็นไหม เราเกิดมาเป็นมนุษย์ เกิดมาพบพระพุทธศาสนา แล้วมาศึกษาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า นี่โลกกับธรรม โลกคือโลกนะ ไม่ใช่ธรรม

ธรรมเหนือโลก แล้วธรรมเหนือโลกๆ มันเกิดมาอย่างไรละ เกิดมา องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรมขึ้นมา มันต้องมีองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสร้างสมบุญญาธิการมาเป็น พระโพธิสัตว์ๆ คำว่า “พระโพธิสัตว์” ยิ่งใหญ่มาก ยิ่งใหญ่มาก เฉพาะองค์ที่มาตรัสรู้เป็นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระโพธิสัตว์มากมายมหาศาลเพราะอะไร เดียวก็อธิษฐาน เดียวก็ลา นี่มันไปไม่สุด

ดูเช่น หลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่นก็ปรารถนาเป็นพระโพธิสัตว์เหมือนกัน แต่ถึงที่สุดแล้วนี้ได้สร้างเวรสร้างกรรม ได้สร้าง คุณงามความดี สร้างบุญกุศลๆ จนมาเกิดเป็นหลวงปู่มั่นไป จิตใจก็จะมาสร้างสมบุญญาธิการ ถ้ามาบวชเป็นพระมันก็ส่งเสริมใน พระพุทธศาสนา พระโพธิสัตว์ๆ สร้างคุณงามความดีพาประชาชน ทำบุญกุศล สร้างสิ่งศาสนวัตถุ เห็นไหม นี่พระโพธิสัตว์ๆ

พระโพธิสัตว์จะเข้าสู่มรรค ๘ ไม่ได้ พระโพธิสัตว์จะเข้า ได้แต่ถณสมบัตินั้น ได้แต่อภิญญาเท่านั้น แล้วพระโพธิสัตว์ที่รุ่งเรือง พระโพธิสัตว์ที่สร้างสมบุญญาธิการมา เขาทำสิ่งใดมา มันชัดเจน แล้วบุญกุศลของเขานี้มากมายมหาศาล จะทำสิ่งใดประสบความสำเร็จ จะทำสิ่งใดเป็นบุญเป็นกุศล แล้วจะมีคนเชื่อถือศรัทธามากมาย นี่เวลาสร้าง นั่นความเป็นพระโพธิสัตว์ ก็เป็นเรื่องของท่าน เรื่องของโลก

แต่ถ้าเป็นธรรมละ เห็นใหม่ โลกกับธรรมๆ จริงตาม สมมุติๆ มันจริงทั้งนั้น แต่เราจะเอา
จริงอะไรละ ถ้าเอาจริงตามสมมุติ ก็จริงตามโลกใจ โลกเป็นใหญ่ใจ ถ้าโลกเป็นใหญ่มันก็
ต่อเนื่องกันไป

แต่เวลาหลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่น ท่านเห็นการเวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะมันเป็นความ
ทุกข์ความยากทั้งสิ้น เกิดแต่ละภพแต่ละชาติมันก็ต้องกระเสือกกระสนไปทั้งสิ้น หลวงปู่มั่นท่าน
เกิดมา ท่านมีโรคประจำตัวของท่าน โรคถ่ายท้อง เกิดมาเป็นมนุษย์ยังมีโรคประจำตัวอีกด้วยนะ
เวลาออกประพฤติปฏิบัติขึ้นมา เห็นใหม่ ถ่ายเป็นเลือดเลย ถ่ายเป็นเลือดโรคประจำตัว

พระสารีบุตรก็มีโรคนี้แหละ พระสารีบุตรก็มีโรคประจำตัว โรคถ่ายออกมาเป็นเลือดนี้
พระโมคคัลลานะไปเยี่ยมใจ นี้โดยปกติมันจะหายด้วยวิธีใด เวลามันหายขึ้นมาเพราะว่ามันต้อง
มีข้าวยาครุองท้องไว้มันจะบรรเทาได้ บรรเทาได้ พระโมคคัลลานะ ดลใจเทวดา ให้เทวดาไปดล
ใจคฤหัสถ์ ให้เข้ามาทำข้าวยาครุ ไปถวายพระสารีบุตร พระสารีบุตรไม่แตะเลย เพราะอะไร
เพราะการดลใจไม่เกิดจากศรัทธาความเชื่อของเขาโดยความเป็นจริง

แต่อย่างนี้พระอรหันต์ถือว่าเป็นความเศร้าหมอง ท่านไม่แตะเลยนะ โอ๊ย! ถ้าเป็นพวก
เราเอา ๕ ชุด เพราะอะไร เพราะตามวินัยใจ ภิกษุใช้ ภิกษุใช้มารยาสาไทย ภิกษุใช้จะทำอะไรก็
ได้ แต่คนเขาเป็นธรรมๆ เพราะอะไร

**เพราะธรรมมันเหนือโลกใจ ในใจของพระสารีบุตรกับในใจของพระโมคคัลลา
นะมันเป็นคุณธรรม มันเป็นธรรมชาติ ถ้าธรรมชาติพระอรหันต์มันมีความสุขความสงบ
ในใจของตนเป็นพื้นฐาน วิมุตติสุข วิมุตติสุข วิมุตติสุข สุขโดยหัวใจดวงนั้นอิมเต็ม
บริบูรณ์สมบูรณ์แบบอยู่แล้ว**

ธาตุขันธ์ๆ ถ้ามันจะเป็นโรคถ่ายท้องมันเป็นเรื่องธรรมชาติของโรคภัยไข้เจ็บใจ โรคภัยไข้
เจ็บมันเป็น เดี่ยวมันก็บรรเทา มันก็ หายของมันโดยธรรมชาติของมันใจ ถ้ามันเป็นแล้วมันไม่
หาย มันก็ตาย ก็เรื่องธรรมดาใจ มันเป็นวาระใจ

พระสารีบุตร พระโมคคัลลานะไปลาองค์สมเด็จพระสัมมา-สัมพุทธเจ้าในนิพพานใจ เออ!
ให้สมควรเวลาของเธอเกิด เห็นใหม่ ให้สมควรแก่เวลา สมควรแก่เวลาจะอยู่ สมควรแก่เวลาจะ
ตาย สมควรเวลาจะไป สมควรเวลาที่จะมา สมควรแก่ธรรม

พระอรหันต์เขามีความสุขของเขาในหัวใจของเขา เต็มเปี่ยม นี่ไง แต่ของเราละของเราเรามีแต่ความทุกข์ความยาก ความทุกข์ความยากเพราะกิเลสในหัวใจของสัตว์โลกน่ากลัวนัก หัวใจของสัตว์โลกแล้วคนที่ประพฤติกปฏิบัติ คนที่จะแสวงหาในการกระทำมันจะทำอย่างไร เวลาจะทำอย่างไรมันก็อยู่ที่วาสนาไง

“ไม่เชื่อ ไม่เชื่อ ไม่เชื่อ นรกสวรรค์ไม่มี มรรคผลนิพพานจะมีได้อย่างไร กิ่งพุทธรักษาแล้วพระพุทธรูปเจ้านิพพานไปแล้ว สองพันกว่าปีจะมีตรงไหน มันมีได้อย่างไร มันไม่มี”

อ้าย! ไบรต์มาก ลงในทะเลเปียนบ้านไม่นับถือศาสนาใดๆ ทั้งสิ้น ถือวิทยาศาสตร์ยอดเยี่ยม ทุกข์เกือบตาย แต่ไม่มีสติสัมปชัญญะรู้จักทุกข์ของตัวเอง เห็นความเป็นอยู่ของตัวมัน เป็นความสุขใจ เห็นผิดชอบชั่วดีต่างจากความเป็นจริงใจ เห็น ผิดชอบชั่วดีโดยกิเลสมันปั่นแต่งให้ หลอกหลวง หลอกหลวงให้อยู่ในอาณัติของกิเลสต่อเนื่องไป ว่าสิ่งนี้เป็นคุณเป็นประโยชน์ เป็นปัญญาชน มีสติปัญญาเฉลียวฉลาด แล้วเอ็งก็เป็นขี้ข้า กิเลสในหัวใจ ของสัตว์น่ากลัวนักๆ ก็เป็นขี้ข้าให้มันควบคุมบังคับบัญชาต่อเนื่องไปๆ กิเลสมันปิดหูปิดตาใจ เพราะอะไร เพราะลงในทะเลเปียนบ้านเลยนะ ไม่นับถือศาสนาใดๆ เท่

แต่เราเกิดเป็นมนุษย์ เกิดมาพบพระพุทธศาสนานะ เรามีความทุกข์ความยากของเราโดยประเพณีวัฒนธรรมเราก็เห็นอยู่แล้ว ทุกหมู่บ้านก็มีวัดมีวาทั้งสิ้น แล้วถ้ามีพระที่เป็นสมณะที่เราได้เห็นได้ทัศนาก็เห็นสมณะเป็นมงคลชีวิต มันก็เป็นบุญกุศลของเรา ถ้าเราไปอยู่วัดใดวัดนั้นมันหย่าเป่ วัดโดยทั่วไป เพราะว่า เพราะบวชเป็นพระแล้ว พระก็มาจากคน ถ้าพระมาจากคนพระที่มีกิเลสตัดหาความทะยานอยาก เห็นใหม่ พอเป็นพระแล้ว ก็คิดว่าตัวเองนี่ยิ่งใหญ่ ได้ห่มผ้ากาสาวพัสตร์แล้ว ทุกคนต้องเคารพบูชา ทุกคนต้องนอบน้อมบูชา บูชาอะไร?

มันก็เป็นสิทธิ์ของเขา นี่ไง ประชาธิปไตย ถ้าประชาธิปไตยก็เป็นสิทธิ์ของเขา เขาชอบน้อมบูชา เขายกมือไหว้ขึ้นมา ใจเขาคัดค้านก็ได้ ถ้าเขาจะบูชาๆ มันบูชา เรามีคุณงามความดีมากน้อยแค่ไหนให้เขาบูชา

หลวงตาพระมหาบัวท่านสอน เราเป็นปัญญาชนใช้ใหม่ เรายังมาบวชเป็นพระ เราศึกษาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแล้ว เราค้นคว้าหาความผิดของเรา ถ้าเราหาความผิดของเรา เราเห็นความผิดของเรา คนอื่นเขาก็เห็น

นี่ไง ถ้าเรามีอำนาจวาสนาขึ้นมา เราศึกษาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแล้ว เราก็พยายามจะประพฤติปฏิบัติของเราไป ประพฤติปฏิบัติของเราก็ค้นคว้าหาความผิดของเราไป แล้วเวลาประพฤติปฏิบัติขึ้นไป ถ้ามันถึงที่สุดแห่งทุกขัง เราค้นหาความผิดของเราไม่ได้ ใครมันจะหาเจอ พระอรหันต์ในสมัยพุทธกาลเวลานิพพาน มารค้นหาใหญ่เลย พระพุทธเจ้าบอก “มาร เธอไม่ต้องค้นหาหรอก ไม่เจอ หาไม่เจอหรอก” ถ้ามันค้นหาไม่เจอ ใครจะเจอ

แต่นี่มันไม่ค้นนะสิ มันไม่ค้นแล้วมันยังเพิ่มของมันอีกด้วย นี่ไง ถ้าชุมชนใด หมู่บ้านใด ถ้าเราเจอสิ่งนั้น มันก็เป็นเวร เป็นกรรมของสัตว์ ของสัตว์จริงๆ เพราะเขาเกิดมาอย่างนั้นไง คนเขาเกิดมามันเป็นสิทธิของบุคคลทั้งสิ้น

เวลาแก้ความรู้สึกนึกคิดของคนมันยากนักๆ ไง เราเกิดทีปฏิภุมานะขึ้นมา เราเอาทีปฏิภุมานะมาได้แย้งกัน แล้วมันยังเกิดการขบเหลี่ยมกันมากมายมหาศาล แต่ถ้าเรามีอำนาจวาสนา เราเลือกเอา เราชวนชวายเป็นเรา เราพยายามแสวงหาของเรา ขอให้เราได้เจอครูบาอาจารย์ที่เป็นจริงๆ ถ้ามันเจอ อำนาจวาสนามัน ก็เป็นไปได้นี่

แล้วถ้ามันเป็นกิเลสในหัวใจของเราละ เราก็อยากแสวงหาครูบาอาจารย์ที่ว่าเป็นจริงๆ แต่เรามีกิเลส เรามีความไม่รู้ในหัวใจของเรา เราก็ไม่รู้มันจริงตรงไหนเหมือนกัน อะไรจริง อะไรปลอม มันก็หาอยู่นะ หาของจริงๆ แต่ไม่รู้อะไรจริง มันเป็นวาสนาของคนนะ

ดูสิ เวลาครูบาอาจารย์ท่านพูดถึงหลวงปู่มั่นๆ หลวงปู่มั่นท่านปฏิบัติตามความจริงของท่าน แล้วเวลาปฏิบัติตามความจริงของท่าน เห็นไหม ทำปฏิบัติแล้วท่านห่วงใย ห่วงใยศานตทายาท ท่านพยายามอบรมบ่มเพาะๆ เวลาอบรมบ่มเพาะขึ้นไป เห็นไหม เวลาไปไหน “ลูกศิษย์ หลวงปู่มั่นๆ” กิตติศัพท์ กิตติคุณ เลอเลิศ นี่ไง มันเป็นที่น่าไว้วางใจ

แต่! แต่ท่านก็เป็นธรรม ความเป็นธรรมๆ ของท่าน เราจะไปศึกษาค้นคว้าจากท่าน เรามีพื้นฐานอะไร ครูบาอาจารย์ที่ท่านเป็นพระอรหันต์นะ เวลาท่านมองผู้ที่จะสืบทอด สืบทอดอย่างไร มีอำนาจวาสนาอะไรจะสืบทอด มีวุฒิภาวะอะไรที่จะรับรู้อะไรได้ ถ้าไม่มีวุฒิภาวะจะรับรู้อะไรได้ มันจะปฏิบัติอย่างไร ปฏิบัติแล้วมันจะเข้าไปถึงสังฆธรรมตรงไหน ถ้ามันจะเข้าถึงสังฆธรรมของมัน มันต้องมีเขาวนมีปัญญาของมัน มันมีวาสนาของมัน

ถ้ามีวาสนาของมัน เห็นใหม่ คุณสิ ประชาธิปไตยมันร้อยแปด ถ้าลองคำว่า “ประชาธิปไตย” คือมันไม่เห็นตามข้อเท็จจริง แล้วมันจะถือว่าเอาตามกิเลสในหัวใจ ตามทิวฐิ มาณที่เราชอบ ประชาธิปไตยคือสิทธิ์ของเราไง สิทธิ์ของกิเลสไง กิเลสมันจะดันมันจะร่น กิเลส มันจะถ่ออิสระของมันไง แล้วเป็นจริงใหม่

แต่ถ้ามันเป็นธรรมๆ เห็นใหม่ เป็นธรรมๆ เราจะบวช เป็นพระ เราเป็นธรรม ชีวิตนี้มันคือ อะไร แล้วสิ่งที่แสวงหา แสวงหาที่ไหน ถ้าแสวงหาแล้วมันต้องแสวงในพระพุทธศาสนา แล้วถ้า แสวงในพระพุทธศาสนา แล้วพระพุทธศาสนามันอยู่ที่ตู้พระไตรปิฎกหรือ? พระพุทธศาสนามัน อยู่ที่พิธีการบวชใช่ไหม? พระพุทธศาสนามันอยู่ในใจของพระเราทั้งหมดหรือ?

พระพุทธศาสนา เราศึกษาในพระพุทธศาสนา พระพุทธ-ศาสนา เห็นใหม่ เราเป็นชาว พุทธไง เรามีรัตนตรัย พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์เป็นที่พึ่งไง ครูบาอาจารย์ของเราอยู่ป่าอยู่เขา อยู่ที่ไหนก็แล้วแต่ เวลาทำวัตรสวดมนต์ขึ้นมา นี่กรุปเคารพแล้ว กราบเลย ใต้สิ่งนี้มันเป็น สัญลักษณ์ มันเป็นที่ว่าเราต้องมีลักษณะในการกระทำนกับบวชของชาวพุทธ

แต่ถ้าเป็นชาวพุทธ ถ้าชาวพุทธเราก็ทำ ที่พูดนี้ไม่ใช่พูด ให้หลบหลู่ ไม่ใช่พูดให้ไม่เห็นด้วย แต่ใ้มันเป็นเรื่องสมมุติ แล้วถ้าติดแล้ว มันก็ติดพิธีกรรมอยู่ข้างนอกนั่นไง มันก็ติดพิธีกรรม ยัง ไม่ได้ทำพิธีกรรมสมบุรณ์แบบแล้วจะภาวนากันอย่างไร มันก็ติดอยู่นั้นแหละ

แต่ถ้ามันไม่ติดใจ เราก็ทำประเพณีวัฒนธรรมๆ ไง มันเป็นเรื่องศาสนพิธี เป็นเรื่องของ โลก ถ้าสังคมที่เป็นโลกมีเด็กน้อย มีผู้ที่มีศรัทธาใหม่ เราก็ควรทำ ทำเป็นแบบอย่างให้เขาดู แล้ว ทำแล้ว ถ้าเขาเจริญงอกงามขึ้นมา เขาก็จะมีปัญญาของเขาขึ้นมา มันเป็นข้อเท็จจริงอย่างนั้น นี่ เวลาเราจะประพฤติปฏิบัติ เราจะปฏิบัติในพระพุทธศาสนา เวลาปฏิบัติในพระพุทธศาสนา

เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะปรินิพพาน พระอานนทเถถามว่า “ถ้าองค์สมเด็จพระ สัมมาสัมพุทธเจ้าจะปรินิพพานแล้ว แล้วชาวพุทธระลึกถึงองค์สมเด็จพระสัมมาสัม-พุทธ เจ้า จะไปหาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ไหน” องค์-สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เพราะ มันมีอยู่ในพระไตรปิฎกเลย “ให้เขาไปกราบไหว้สังเวชนียสถานทั้ง ๔ ที่เกิด ตรัสรู้ แสดงธรรม ปรินิพพาน”

เราชาวพุทธๆ ก็แสวงหากันไง เห็นไหม เรื่องโลกๆ เรื่องโลกๆ เพราะอะไร เพราะเขาเป็นโลก ถ้าไม่มีที่เกิด ที่ตรัสรู้ ที่ปรินิพพาน แล้วมันจะมีจริงหรือเปล่า มันจะเป็นอย่างนั้น หรือเปล่า นี่ไง ถ้าจะแสวงหาในพระพุทธศาสนาไป

แต่ครูบาอาจารย์ของเราจะ ให้หายใจเข้านี่ก็พุท แล้วหายใจออกนี่ก็โธ ถ้าเราเกิดมาเป็นมนุษย์ เราเป็นชาวพุทธ เรามีรัตนตรัย พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์เป็นที่พึ่ง แล้วเราจะระลึกถึงองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เรากำหนดหายใจเข้าออก เห็นไหม เรากำหนดเนี่ยพุทธานุสติ สติระลึกถึงองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า หายใจเข้านี่ก็พุท หายใจออกโธ เวลาพุทโธๆ บริกรรมพุทโธ กำหนดอานาปานสติ พอจิตมันสงบเข้ามา จิตมันสงบเข้ามา ถ้ามันสงบนะ เวลามันเป็นสัมมาสมาธิ เวลาจิตมัน สงบแล้วมันมหัศจรรย์กว่านั้น

มีมากมายที่ไปสังเวชนียสถานทั้ง ๔ แล้วกลับมาเล่าให้ ฟัง “แหม! มันปลื้มใจ ไฉย! น้ำตา มันจะไหล ไฉย! มันเชื่อมั่น ในพระพุทธศาสนา” สองวันลืมแล้ว จะต้องไปใหม่แล้ว เสียค่าเครื่องบินไป

แต่ถ้าเราหายใจเข้านี่ก็พุท หายใจออกนี่ก็โธ พอจิตมันสงบระงับเข้ามานั้นความจริง สุขอื่นใดเท่ากับจิตสงบไม่มี แล้วถ้าจิตสงบเข้ามา อ้อ! จิตมันสงบอย่างนี้เอง สงบตามความเป็นจริง ถ้าสงบตามความเป็นจริง เห็นไหม เราได้เฝ้าองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไป ผู้ใดเห็นธรรม ผู้นั้นเห็นตถาคต ใครทำความสงบของใจเข้ามามัน ก็เห็นรากเหง้า มันยังไม่เป็นสัจจะเป็นความจริงขึ้นมา ถ้าเป็นสัจจะเป็นความจริงขึ้นมา เราจะประพฤติปฏิบัติของเรา เวลาเราจะประพฤติปฏิบัติของเรา เวลาคนที่ประพฤติปฏิบัติ เวลาเขาปฏิบัติกันๆ ก็ปฏิบัติทางโลกๆ ใจ

ถ้าปฏิบัติ เห็นไหม ในแนวทางของหลวงปู่เสาร์ หลวงปู่ มั่น ในกึ่งกลางพระพุทธศาสนา ศาสนาจะเจริญอีกหนหนึ่ง เจริญในใจของหลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่น ท่านถึงได้วางข้อวัตรปฏิบัติไว้ไง ข้อวัตรปฏิบัตินี้เป็นเครื่องอยู่ของใจ เป็นเครื่องอยู่ของใจ แล้ว ถ้าเครื่องอยู่ของใจ เราปฏิบัติของเราจะ ถ้าจิตมันสงบเข้ามา จิตสงบเข้ามา

ถ้าจิตสงบ จิตสงบ จิตสงบแล้วเจริญแล้วเสื่อม เจริญแล้วเสื่อม การรักษาหัวใจ สมถกรรมฐาน ในปัจจุบันนี้แหละ เวลากรรมฐานเรารุ่งเรืองขึ้นมา เห็นไหม สมถกรรมฐาน วิปัสสนากรรมฐาน เริ่มต้นขึ้นมาทำสมถกรรมฐานคือทำความสงบใจ ให้ได้ก่อน ถ้าใจสงบแล้วนะ ถ้ายกขึ้นสู่วิปัสสนาได้ อันนั้นเขาจะเกิดวิปัสสนากรรมฐาน

แต่ส่วนใหญ่แล้วมันยกขึ้นสู่วิปัสสนาไม่เป็นหรอก แล้วยกขึ้นสู่วิปัสสนาไม่ได้ด้วย ถ้ามันยกขึ้นสู่วิปัสสนาไม่ได้ด้วย คือ พฤติกรรมที่มันแสดงออกมันบอกเอง มันบอกเอง เพราะเวลา จิตมันสมถกรรมฐาน ฐานที่ตั้งแห่งการงานที่ท่านยกขึ้นสู่วิปัสสนาแล้วมันจะเกิดภาวนามยปัญญา ปัญญาที่มันเกิดขึ้นมันจะชัดเจนของมัน

แม้แต่การทำสมาธิ เรายังต้องรักษา รักษาของเรา รักษาความสังัดความวิเวกในการกระทำ เพราะจิตมันเจริญแล้วเสื่อมเพราะอะไร กิเลสในหัวใจของคนน่ากลัวนัก กิเลสในหัวใจของคนน่ากลัวนัก ถ้ากิเลสมันยังไม่รู้เท่าไม่รู้ทันขึ้นมา มันก็ปล่อยให้เราทำได้ แต่เวลาทำแล้วเรามีความสุขขึ้นมาเพราะอะไร เพราะกิเลสมันก็กระเทือนมันเหมือนกัน

พอกิเลสมันกระเทือนมัน มันก็พลิกมันก็แปลง ล้มลุก คดุกคดลานทั้งสิ้น การรักษาใจนะ การรักษาสมาธิ รักษาสมาธิให้เป็นสมาธิอยู่ มันก็รักษาได้ยากอยู่แล้ว แล้วรักษาได้ยากอยู่แล้วนะ ถ้ามันยกขึ้นสู่วิปัสสนามันเป็นอีกขั้นตอนหนึ่งเลย ถ้ามันยกขึ้นสู่วิปัสสนาไม่เป็นไง ก็ติดในสมถะ ติดอยู่ในความสุข ความสงบ ไม่มีวาสนาไร ไม่มีวาสนามันก็ล้มลุกคดุกคดลานอยู่อย่างนั้น

แต่ถ้ามีวาสนานะ มันพยายามหา พยายามค้นคว้าของตนให้เป็นสัจจะเป็นความจริง ถ้าเป็นสัจจะเป็นความจริง จิตเห็นอาการของจิต จิตเห็นอาการของจิต คือ จิตเห็นสติปัญญาฐาน ๔ ตามความเป็นจริงฯ ถ้าตามความเป็นจริงมันสะเทือน มันสะเทือนกิเลสไป กิเลสในหัวใจของคนน่ากลัวนัก จับต้องตัวมันได้ จับมันได้เลยละ จับกิเลสได้เลย พอจับกิเลสได้ โอ! มันเป็นผลงานนะ

การประพฤติกปฏิบัติ เวลาครูบาอาจารย์ท่านบอก มันยากอยู่สองคราว คราวหนึ่งคราวเริ่มต้น กับอีกคราวหนึ่งคราวจะ สิ้นสุดแห่งทุกข์ มันยากอยู่สองคราว คราวนี้มันยากมันลำบากเพราะจับมันได้ยาก เพราะจับมันไม่ได้ เพราะกิเลสเป็นเรา เราเป็นกิเลส แล้วสิ่งที่น่ากลัวที่สุดคือกิเลสในหัวใจของคนใจ แล้วมันก็ปลิ้น มันก็ปล้อน มันก็หลอกมันลวงอย่างนั้น โดยที่ไม่มี วาสนาด้วยนะ ไม่อยากจะพูดถึงว่า ในแนวทางปฏิบัติมากมายมหาศาล อันนั้นมันแค่เท่าทันอารมณ์เท่านั้นแหละ การปฏิบัตินะ การปฏิบัติถ้าไม่มีอำนาจวาสนา ในสำนักปฏิบัติทั่วๆ ไปนะ ไม่มีอะไรเลย เป็นแค่พิธีกรรมปฏิบัติ ศาสนพิธี ศาสนพิธีไ้

ถ้าหลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่น ไม่ปฏิบัติ ก็ไม่มีใครกล้าประพฤติกปฏิบัตินะ กลัวบ้า กลัวบ้าเพราะอะไร เพราะกลัวผี กลัวผีเพราะอะไร กลัวผีเพราะไม่ถึงพระรัตนตรัย ไม่ถึงพระพุทธรูป พระธรรม พระสงฆ์ ถ้ามันถึงพระพุทธรูป พระธรรม พระสงฆ์ ไม่กลัวผี เพราะผีนี้เป็นพวกล้มภเวสี พวก

จิตวิญญาณต่าง ๆ เพราะเราถึงพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ พระธรรมๆ สั่งสอนไว้หมดแล้ว ใครทำบุญก็ได้บุญ ใครทำบาปก็ได้บาป ใครทำชั่วก็ได้ชั่ว ใครทำดีก็ได้ดี มันเป็นข้อเท็จจริง มันเป็นข้อเท็จจริงอยู่แล้ว มันมีอยู่ในวิภูฏะ มันมีอยู่โดยธรรมชาติของมัน มันเป็นข้อเท็จจริง ในธรรมชาติของมัน

แล้วเราก็เป็นมนุษย์คนหนึ่งที่มีหัวใจที่ถึงพระพุทธศาสนา ถึงพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์เป็นแก้วสารพัดนึก เรามีพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์คุ้มครองดูแล มันจะไปกลัวอะไรกับผี ผีเผอ ไม่กลัว มันจะหาผีหากิเลสในใจตัวเองต่างหาก ถ้ามันหาผี หากิเลสในใจของตน มันจะกลัวผีกลัวสางที่ไหน นี่ไง ถ้ามันไม่ กลัวผีกลัวสางขึ้นมา มันก็เป็นชาวพุทธไป

แต่ไอ้ที่ประพฤติปฏิบัติขึ้นมาเห็นผี เห็นสาง เห็น กลัวร้อยแปด นั่นมันเป็นพิธีกรรมนะ พิธีประพฤติปฏิบัติ ศาสนพิธี เห็นไหม ชาวพุทธเราไม่รู้จะทำอะไรก็มีศาสนพิธี แล้วไอ้แค่พิธีปฏิบัติ พิธีปฏิบัตินะ โดยคนที่ทุกข์คนที่ยากนะ เวลาเข้ามา ในพระพุทธศาสนาแล้วตรีกในธรรม ตรีกในธรรม เห็นไหม ตรีกในธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า มันวาง มันวางทุกขีได้

แนวทางปฏิบัติในโลกนี้ทำได้แค่นี้แหละ ทำได้แค่นี้ ทำ ได้แค่เท่าทันความคิดของตน แล้วมหัศจรรย์มาก มหัศจรรย์ ยอดเยี่ยม แล้วทำซ้ำทำซากคือสิ้นกิเลส เพราะทำได้แค่นั้น แล้วก็คิดว่ามันเป็นธรรม นั่นเป็นธรรมนะ เพราะอะไร เพราะนี่ไง กิเลสในหัวใจของสัตว์โลกน่ากลัวนัก แล้วสิ่งที่ทำได้ ทำได้แค่นั้น แล้วนี่โลกเป็นใหญ่ไป

แล้วถ้าเป็นพระกรรมฐานๆ พระกรรมฐานที่หลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่นท่านอบรม บ่มเพาะขึ้นมา เห็นไหม มีวัตรปฏิบัติขึ้นมา ให้ประพฤติปฏิบัติเป็นบุคคล ๔ คู่ขึ้นไป จนถึงที่สุด แห่งทุกขีไป

แล้วถ้าตัวเองประพฤติปฏิบัติไม่ได้มันก็ไปทำแบบนั้น เข้ากับโลก ประพฤติปฏิบัติขึ้นมา ฆ่ากิเลสก็ไม่เคยเห็นกิเลส ฆ่ากิเลสก็ไม่รู้กิเลสอยู่ที่ไหน แล้วกิเลสที่มันอยู่ในหัวใจของสัตว์โลก มัน น่ากลัวนะ น่ากลัวว่าเราบวชเป็นพระ เราต้องเหนือกว่าโลก แล้วเราไม่มีอะไรที่เหนือกว่าโลก เราก็เลยไปเอาโลกเป็นใหญ่ไป ไปคลุกคลีตีโมงกับเขา มันเท่าทันกิเลส มันใช้สติปัญญาแล้วมันวางได้หมดแล้วแหละ มันวาง ก็มันเท่าทันอารมณ์อย่างนั้น

อันนี้เวลาพระกรรมฐานเวลาใช้ปัญญาวิมุตติ เขาเรียกว่าปัญญาอบรมสมาธิ ตรีกในธรรม ตรีกในธรรมด้วยสติด้วยปัญญา แล้วมีสติควบคุมไป ถ้าเท่าทันมัน มันก็ทันอารมณ์ พอทัน

อารมณ์มันก็ปล่อย มันก็วางใจ พอวาง “ไอ้โฮ! เมื่อก่อนทุกข์มาก เดียวนี้ไม่มีความทุกข์เลย ไอ้โฮ! พระพุทธศาสนานี้ยอดเยี่ยม”

ได้แค่นั้น เข้าไปสู่ความจริงไม่เป็น เพราะอะไร?

เพราะในวงจรกรรมฐานนะ เวลาพุทธธานุสติให้กำหนดพุทโธๆ พอจิตสงบแล้วมันมหัศจรรย์กว่านั้น ความมหัศจรรย์เพราะว่าเท่าทันอารมณ์ เขาเท่าทันอารมณ์ไง แต่กรรมฐานๆ หายใจเข้านี้พุท หายใจออกนี้โก โธ จิตถ้ามั่นสงบแล้ว รูป รส กลิ่น เสียง เป็นบ่วงของมาร เป็นพวงดอกไม้แห่งมาร เวลาจิตมันเสวยอารมณ์ๆ ก็เสวยโดยสัญญาที่แหละ สัญญา คือ ความจำได้หมายรู้สังขาร มันปรุงมันแต่ง ถ้าเวลามันเท่าทันของมันแล้วมันเท่าทันชั้น ๕ ชั้น ๕ มันทำงานไม่ได้ พอชั้น ๕ ทำงานไม่ได้ ตัวมันเองจะเป็นสัมมาสมาธิ ตัวมันเองจะเป็นอิสระของมันไง

มันไม่ใช่เท่าทันอารมณ์ไง ไอ้เท่าทันอารมณ์นั้นนะเป็นแค่สัญญาอารมณ์ทั้งสิ้น แล้วสัญญาอารมณ์หลายๆ รอบขึ้นมา มันบอกนี่เป็นธรรม มันเป็นธรรม มันเป็นธรรมเพราะอะไร มันเป็นธรรมเพราะเราวางใจ เพราะธรรมะมันมีอยู่โดยดั้งเดิมไง แล้วถ้าเป็นธรรมๆ นะ จิตมันประภัสสรนะ จิตมันเป็นประภัสสรนะ มันยังไม่เคยรู้เคยเห็นมันประภัสสรแล้วนะ ไอ้นี้อ้างอิง จิตประภัสสรนั้นนะมันกระดองเต่า มันกระดองเต่า

เวลาประพฤติปฏิบัติขึ้นมา เห็นไหม เวลาปฏิบัติขึ้นมา เวลาเต่า เห็นไหม ด้วยสติด้วยปัญญาการเท่าทันอารมณ์ไง ถ้าใครมีทุกข์มียากก็หุดตัวเข้ามา เต่ามันมีแขน มีขา มีหัว เวลาเจออะไรก็หุดหัว หุดหัว หุดขาเข้ามาเลย “ไอ้โฮ! ธรรมมันมีอยู่โดยดั้งเดิม” ธรรมะกระดองเต่า มันจะธรรมะอะไร! กระดองเต่า เขาเอาไว้หลบภัย

ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามากมายมหาศาล เวลาท่านยกตัวอย่างไง ถ้าเราเจอภัย เห็นไหม ท่านเปรียบเหมือนเต่า เต่าถ้ามันเจอภัยขึ้นมา มันจะหุดแข้งหุดขา เข้ามา มันอยู่ในกระดองของมัน แล้วใครทำอะไรมันไม่ได้ มันก็ หุดอยู่อย่างนั้น หุดอยู่อย่างนั้นมันพ้นภัยไหม นี่พูดถึงว่าท่านเปรียบเทียบถึงอารมณ์ เปรียบเทียบถึงหัวใจของคน เปรียบเทียบถึงความโง่เขลาที่ไม่รู้เห็นหรือรู้ได้แล้วออกไปเสวย ออกไปหยิบ ไปจับ ไปคว้า ให้มันทุกข์ให้มันยาก

แต่ถ้ามันเป็นธรรมๆ ขึ้นมา เห็นไหม เรามีสัญญาอารมณ์ เราเท่าทันของเรา เราเห็นเหตุเห็นผล เรามีความจำเป็นอะไร ต้องไปหยิบไปจับ ตีนเต่ามันก็แค่เดิน ปากเต่าก็ไว้กินกล้วย กินอาหารไง เวลาภัยมามันก็หุดเข้ามาเลย หุดเข้ามา

“วางแล้ว จิตเป็นประภัสสร”

ธรรมกระดองเต่ามันประภัสสรตรงไหน? เต่าทั้งตัวอยู่ นั้นนั่นมันประภัสสรที่
ไหน? ประภัสสรมันคืออะไร ประภัสสรมันคืออวิชา ประภัสสรมันคือกิเลส เอ็งรู้จัก
กิเลสไหม เพราะไม่เคยเห็นกิเลสไง เพราะไม่เคยเห็นกิเลส ไม่รู้จักกิเลส มันเลย สวม
เขาไง สวมรอยว่าเป็นธรรม กิเลสทั้งนั้น นี่ไง ถ้ามันไม่เป็นธรรม

ถ้าเป็นธรรมๆ นะ เรามีครูบาอาจารย์ของเรา แล้วครูบา-อาจารย์ของเราท่านประพฤติ
ปฏิบัติท่านไม่ทำให้ไปยุ่งเกี่ยวกับโลก ไม่มีเทศบาลหนึ่ง เทศบาลสอง ธรรมะไม่เกิดในที่ชุมชน
ธรรมะไม่ได้เกิดด้วยการคลุกคลีกัน มันเป็นไปได้ไม่ได้ สิ่งที่เป็นไปได้ถ้า มีสติปัญญา มีการ
แสวงหาความจริงใจอย่างนี้ไง มันแค่เบสิก แค่พื้นฐานว่า เราจะแสวงหานะ ถ้าแสวงหาแค่
พื้นฐาน แสวงหา เราจะเข้าไปในชุมชนหรือเราจะเข้าไปที่วิเวก

“โอ๊ย! ก็ฉันปฏิบัติมาแล้ว ฉันอยู่กับครูบาอาจารย์มา ฉันวิเวกมาตลอด” วิเวกก็สักแต่ว่า
ทำ วิเวกไปอยู่กับครูบาอาจารย์ มีครูบาอาจารย์ก็ไปอาศัยท่านอยู่ก็เท่านั้นแหละ

แต่ถ้ามันเป็นจริงขึ้นมา มันเป็นเรื่องที่หัวใจดวงนี้ ถ้ามันเป็นจริงหัวใจดวงนี้มัน
เห็นคุณค่า คนที่เขาเห็นคุณค่า เห็นใหม่ สิ่งที่วัตรปฏิบัติขึ้นมา เขาให้เพื่ออ่อนน้อม
ถ่อมตน เพื่อให้เข้าสู่ สัจธรรม ไม่ใช่เพื่อการันตีว่าตนเองมีคุณธรรม หลวงปู่มั่นท่าน
พูดไว้ “ให้มีข้อวัตรปฏิบัติติดหัวใจมันไว้ แล้วให้มันเทียบเคียงกับที่มันทำมันจริงหรือ
เปล่า นี่ที่มันทำอยู่จริงไหม” เพราะมันไม่จริงนะ มันถึงไม่มีข้อเท็จจริง

เวลาประพฤติปฏิบัติบุคคล ๔ คู่ มันต้องขึ้นไปอีกมากมายมหาศาลเลยนะ มันมีสมถกร
มฐาน วิปัสณากรรมฐาน วิปัสสนา-กรรมฐานเวลายกขึ้นไปแล้ว นี่โสดาปัตติมรรค โสดาปัตติผล
สกิทาคามีมรรค สกิทาคามีผล อนาคามีมรรค อนาคามีผล อรหัตตมรรค อรหัตตผล มันเป็นส
เต็ปๆ เป็นขั้นตอน เพราะ คำว่า “เป็นขั้นตอน” เพราะมรรคหยาบ มรรคละเอียด มันโอ๊ย! มัน
มากมาย มากมายอีกมหาศาลเลย

ถ้ามันจะทำข้อเท็จจริงว่า คำว่า “เป็นธรรม” ไร คำว่า “เป็นธรรม” ธรรมคือมีศีล
มีสมาธิ มีปัญญา คือมรรคผลไง ทุกข์ เหตุให้เกิดทุกข์ ทุกข์ดับ วิธีการดับทุกข์ ตาม
ข้อเท็จจริง ที่มันเกิดขึ้นตามความเป็นจริง นี่ภาคปฏิบัตินะ ถ้าภาคปฏิบัติพระกรรมฐาน
เขาทำกันอย่างนี้ หลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่น อบรมบ่มเพาะมามันถึงมีเพชรน้ำหนึ่งๆ
เพชรน้ำหนึ่งมันเคียวกรำมา จนเป็นสัจจะเป็นความจริงใจ

ไม่ใช่ไปขอเช่าจะขอเกาะอยู่กับโลกเขา นั่นมันพิธีปฏิบัติ พิธีปฏิบัติธรรมนี่ไง ชาวพุทธๆ เรามีศาสนพิธี ศาสนพิธีขึ้นมา ก็เพื่อชาวพุทธจะมีพิธีกรรมขึ้นมาไง ถ้าไม่มีพิธีกรรมขึ้นมา เราจะเข้าวัดเข้าวาประกอบพิธีกรรมให้มันสำเร็จลุล่วงไปให้ได้บุญกุศลอย่างไร ถ้าได้บุญกุศลอย่างนี้ มันก็เป็นประเพณีวัฒนธรรม เวลาเขาทำบุญกุศลของเขา แล้วเวลาจะประพฤติปฏิบัติขึ้นมา เวลาประพฤติปฏิบัติขึ้นมา มันก็เป็นภาวะกรงรังไปหมดเลย เขาถึงให้เป็นวัดบ้าน วัดฝ่ายปฏิบัติ วัดบ้านวัดฝ่ายการบุญกุศล

วัดป่าๆ เขาไม่ต้องการอย่างนั้น วัดป่าๆ เขาไปด้วย ความสงบความระงับ วัดป่าเขาเคารพบูชาในสถานที่ใด ในสถานที่ วัดวาอารามเป็นที่อยู่ผู้ทรงศีล ผู้ทรงศีลก็ต้องความสงบ ความสงัดใจ ลูกศิษย์กรรมฐานเขาถึงไปวัดไปวาด้วยความสงบระงับ เขาไปด้วยความเคารพบูชา แล้วเวลาเขาจะประพฤติปฏิบัติขึ้นมา เห็นไหม เขาไม่สงสัยสงสัยดั่งจิ้งจอกแจ้กแจ๋ง นี่แค่เบสิก

ไอ้ธรรมะครองใจนั่นนะ ตีฆ้องร้องป่าวเลยนะ ครอบครองแต่ตีแล้วเสียงดัง “จะปฏิบัติแล้วนะ จะเดินจงกรมแล้วแหละ พร้อมกันหรือยัง” ตีระฆังๆ นี่วางให้หมด หดแข้ง หดขา หดหัวเข้ามาเลย “วางแล้ว ธรรมะมันมีอยู่ดั้งเดิม มันอยู่ที่เรา”

โง่ได้ขนาดนั้น! โง่ได้ขนาดนั้น! โง่ได้ขนาดนั้น! คนฉลาดแสดงออกมาด้วยความฉลาด คนโง่แสดงออกด้วยความโง่เขลา ความโง่เขลาเพราะไม่เคยเห็นข้อเท็จจริงในการประพฤติปฏิบัติตามความเป็นจริง ตามความเป็นจริงนะ

สมถกรรมฐาน ฐานที่ตั้งแห่งการงาน ควรทำความสงบของใจเข้ามา ทำความสงบของใจแล้วนี่ถ้าใจสงบระงับจนตั้งมั่นแล้ว ถ้ามีอำนาจวาสนาจะเห็นสังขจะตามความเป็นจริง เห็นสังขธรรม เห็นสติปัญญา ๔ ตามความเป็นจริง

ถ้ามีวาสนาแสดงว่าบุคคลคนนั้นได้สร้างอำนาจวาสนาของเขา มา อย่างเช่น ที่ว่าเราเกิดเป็นมนุษย์ บุญและบาป คนสร้างบุญมาคนนั้นอำนาจวาสนาในการประกอบสัมมาอาชีวะประสบความสำเร็จโดยชอบ คนที่สร้างเวรสร้างกรรมมาโดยบาปกรรมตกนรกอเวจี เห็นไหม นี่พระโมคคัลลานะ เห็นไหม ได้เคยทำลายชีวิตของแม่ ตกนรกอเวจี ตกจนพ้นจากนรกอเวจี ขึ้นมาใช้เศษเวรเศษกรรมขึ้นมา จนมาสร้างอำนาจวาสนาเป็นอัครสาวกเบื้องซ้าย นี่ไง จนเป็นพระอรหันต์ที่มีฤทธิ์เดชรองจากองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเท่านั้น

สิ่งที่เป็นสัจจะเป็นความจริงขึ้นมา เห็นใหม่ สิ่งเป็นจริง ๆ สิ่งที่ว่าบุญหรือบาปที่เขาได้สร้างของเขามา ถ้าเขามีบุญกุศลของเขา เขาก็ได้สร้างได้ทำตามอำนาจวาสนาของเขา คนเวลาทำ สิ่งใดแล้วมันขาดตกบกพร่องขึ้นมา ขาดตกบกพร่องในปัจจุบันนี้ มันก็ทุกข์มันก็ยาก มันทุกข์มันยาก ตั้งแต่ทุกข์ยาก ตั้งแต่ตก นรกอเวจี ตั้งแต่ที่มันทุกข์มันยาก นี่มันเศษกรรมต่างหาก

นี่ไง ถ้ามันมีบุญมีกุศลมีจิตใจที่เป็นธรรม จิตใจที่อยากจะออกค้นคว้าออกแสวงหา เห็นใหม่ แบบพระโมคคัลลานะไง เขามีหลักเกณฑ์ของเขา เขาประพฤติของเขา เขามีสติปัญญาว่า เวลา กาลามสูตร ไม่ให้เชื่อๆ ถ้ามันถูกมันผิดใจ

พระสารีบุตร พระโมคคัลลานะไปอยู่กับสังขชัย สังขชัยหลอกอยู่ตั้งหลาย... หลอกจนจะหมดพุง แล้วยังจะหลอกต่อไป แต่เขามีสติมีปัญญานะ “อันนี้ไม่ใช่แล้วละ ถ้าเราหาครูบาอาจารย์ที่ใช่แล้ว เราย่ำทักกันนะ” เวลาไปเจอของจริง เห็นใหม่ ธรรมทั้งหลายมาแต่เหตุ มันต้องมีเหตุมีผล

“เราวางแล้วแหละ เราวางเรื่อย ๆ วางบ่อยๆ” เพราะอะไร “เพราะธรรมะมันมีอยู่แล้วไง” มันเป็นกระดองเต่า เราหดเข้ามาๆ มันก็จบไป เวลาเขาจะฆ่าเต่านะ เขาจับโยนใส่ไฟเลย เขาต้มเป็นๆ เลยนะเต่า มันปลอดภัยแล้วแหละ เพราะเราวางหมดแล้ว มันเป็นได้แค่นั้นเองหรือ ใ้คนอื่นคนที่มีวาสนาหรือไม่มีวาสนา ถ้ามีวาสนาเขาก็ฝึกหัดประพฤติปฏิบัติแบบนั้น ถ้าเขาฝึกหัดประพฤติปฏิบัติแบบนั้นมันก็เป็นพิธีกรรมประพฤติปฏิบัติ

เพราะเกิดมาเป็นชาวพุทธ เกิดมาพบพระพุทธศาสนา เราถึงขึ้นชมหลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่น ใจ หลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่น ท่านมาฟื้นฟูในการประพฤติปฏิบัติ ท่านมาฟื้นฟูว่าให้มีพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ นี่สมบุรณ์แบบใจ

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ากราบธรรม กราบธรรม พระสงฆ์ๆ นี่ พระอัญญาโกณฑัญญะมีดวงตาเห็นธรรมเป็นสงฆ์องค์แรกของโลก ถ้าสงฆ์จริง ๆ มันควรมีคุณธรรมขึ้นมาในหัวใจ ถ้ามีคุณธรรมขึ้นในหัวใจมันจะกราบองค์สมเด็จพระสัมมา-สัมพุทธเจ้าจากหัวใจเลย ทั้งๆ ที่ยังไม่ได้กราบจากมือ ไม่ได้กราบ ใจมันกราบหมดก่อนแล้ว มันไม่ฝืนธรรมฝืนวินัยหรอก ธรรมและวินัยเป็นศาสดา

นี่ไง เวลาหลวงตาพระมหาบัวท่านพูดใจ “เหยียบหัวพระพุทธเจ้าแล้วแสดงธรรม” พระพุทธเจ้าตรัสไว้อย่างหนึ่ง ธรรมและวินัยบอกไว้อย่างหนึ่ง มันทำอีกอย่างนะ มันทำตาม

กิเลสในหัวใจที่นำกลัว กิเลสที่นำกลัวมันบังคับให้ทำจนตัวเองก็ทนไม่ไหวแล้วทำออกไป คนที่มี
หมีตาเห็นแล้วเศร้า ปลงธรรมสังเวช ปลงธรรมสังเวช

นั่นมันโมฆบุรุษตายเพราะลาภณะ วิ่งไปเพราะอยากได้ลาภ อยากได้สักการะ อยากให้
คนนับถือบูชา แล้วทิ้งพฤติกรรมของสงฆ์ ทิ้งๆ ศากยบุตร จับชายจีวรพระพุทธเจ้าอยู่แล้วไม่
ประพฤติปฏิบัติตามพระพุทธเจ้าเหมือนเท่ากับอยู่ห่างไกล ใ้หนี่ ห่มจีวรอยู่เลย ห่มผ้ากาสาว
พัศตร์นะ แต่วิ่งแต่ดๆ ไปตามโลก “เราว่างแล้ว เราว่างแล้ว จิตมันประภัสสร มันมีอยู่โดยดั้งเดิม”

จิตที่เวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะ จิตนี้ไม่เคยตาย ถ้าจิตนี้ไม่เคยตาย มันตายไม่ได้ไง มัน
ตายไม่ได้เพราะอะไร เพราะมัน เป็นผู้รู้ นี้ผู้รู้ เวลาผู้รู้ เห็นไหม **ผู้รู้คือจิต ที่ไหนมีจิตที่นั่นมีภพ**
ความรู้สึก ภวาสวะ กิเลสมันมี ๓ มีภวาสวะ กิเลสสวะ อวิชชาสวะ อาสวะ ๓ ภวาสวะคือภพ
ถ้าภวาสวะคือภพนี่ภพที่เป็นนามธรรม มันเสวยภพเสวยชาติ มันถึงเวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะ
ไง นี่แล้วใครไปทำลายมันล่ะ

สิ่งที่จะทำลายได้คือมรรค ๘ อาสวัภขญาณขององค์-สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธ
เจ้า องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทำลายอวิชชา ทำลายภวาสวะ นี่ทำลายกิเลส
ต้นหาคความทะยานอยากโดยมรรคญาณ นี่ญาณในธัมมจักข ในมรรค ๘ ถ้ามัน เป็น
จริงขึ้นมา มันเป็นจริงอย่างนั้น จิตนี้ทำลายไม่ได้ ความรู้สึกมันเป็นนามธรรม ความคิดแก้ไข
ได้โดยเหตุโดยผล นี่โดยเหตุผลเราเจรจากันด้วยข้อเท็จจริง เราเปลี่ยนแปลงความคิดได้ แต่เรา
ฆ่าความคิดเขาได้ไหม เราทำลายความคิดคนอื่นได้ไหม

แม้แต่ แม้แต่อภิญาญา ไร้วาระจิตก็รู้วาระจิต หลวงปู่มั่นนี่เวลาถูกศิษย์ลูกหาไปกราบ
ท่าน “แหม! จิตของตนเองไม่ดู จะให้ครูบาอาจารย์ดูให้” นี่มันแค่ดักแค่รู้ใจ ทำลายได้ไหม? **ผู้รู้**
ทำลายไม่ได้ จิตทำลายไม่ได้ จิตไม่เคยตาย แต่ภวาสวะ กิเลส อวิชชาตายได้ ตายได้
ตายด้วยมรรค ๘ ถ้ามันเป็นข้อเท็จจริงใจ

ฉะนั้น ว่า “จิตเป็นประภัสสร มันมีอยู่โดยดั้งเดิม” ดั้งเดิมอย่างไร ดั้งเดิมมันก็กระดองเต่า
ไง นี่หุดหัวหุดขาเข้ามาเลย แล้วอยู่ในกระดองเต่านะ นิพพาน ดั้งเดิม ใครๆ เขาเคารพบูชา เขา
จะเอาไปตั้งอยู่เนี่ย กิเลสมันกำลังจะเผาไฟอยู่เนี่ย มันเคารพบูชาอะไร อ้าว! ใครเคารพบูชา นี่
มันไม่มีพื้นฐานอะไรเลย

นี่ไง “จับชายจีวรอยู่ ไม่ประพฤติปฏิบัติตามเรา ถือว่า อยู่ห่างไกลมาก” ห่มผ้ากาสาว
พัศตร์ เวลาองค์สมเด็จพระสัมมา- สัมพุทธเจ้ายกคติธรรมเรื่องของกระต่าย เรื่องของเต่า เรื่อง

ต่างๆ ท่านยกคติธรรมเพื่ออบรมบ่มเพาะสงเคราะห์ผู้ที่เห็นผิด ผู้ที่ไม่รู้จัก ว่าผู้รู้หรือนามธรรมจะแก้ไขอย่างไร ท่านยกเป็นบุคลาธิษฐาน ธรรมาธิษฐาน เพื่อให้ผู้ที่ฝึกหัดได้เห็นเป็นภาพชัดเจน

“อ้อ! ทำอย่างนี้ใช่ไหม หดเข้ามาอย่างนี้ใช่ไหม” มันเป็น บุคลาธิษฐาน ธรรมาธิษฐาน ในพระไตรปิฎก เรื่องเต่าหดหัว แต่มันไม่ใช่บอกว่า “มันมีอยู่แล้ว ธรรมะมีอยู่โดยดั้งเดิม จิตประภัสสร” มันฟ้องถึงว่าทำสมาธิไม่เป็น

ถ้าทำสมาธิเป็นนะ เวลาจิตมันลงสู่สมาธิมันสว่างไสว สว่างไสวประภัสสรหรือเปล่า? เวลาจิตมันรวม มันเป็น มันมีแสงสว่าง มันประภัสสรหรือไม่? แล้วเวลาจิตมันชำระกิเลสเป็นขั้นเป็นตอนขึ้นไป เวลามันไปถึงตัวจริงของจิตประภัสสร มันเป็นอย่างไรร? จิตตัวจริงของจิตประภัสสรนะ จิตประภัสสร จิตเดิมแท้ที่ผ่องใส จิตเดิมแท้ที่ เป็นผู้เศร้าหมองด้วยอุปกิเลส

อุปกิเลส กิเลสอย่างละเอียดที่หม่มผ้ากาสาหวัดแล้ว ไม่รู้จักมันละ หม่มผ้ากาสาหวัดด้วยนะ แหม! ชีโน่นก็กิเลส นี่กิเลส วางให้หมดเลย แล้วเรามาอยู่ธรรมกระดองเต่า แต่เวลาอุปกิเลส แสงสว่าง ความว่าง ความสุข อุปกิเลสทั้งนั้น

เวลาพระกรรมฐาน ครูบาอาจารย์ที่ท่านอบรมบ่มเพาะ ใครทำความสงบแล้วอย่าคุยอย่าไม้ ใครฝึกหัดใช้ปัญญาแล้ว อย่าพูด เพราะการพูดนั้นมันพลังงานที่ส่งออก แล้วพอพูดแล้ว พูดแล้วมันเคยตัวไป เขาห้ามพูด ห้ามส่งออก ห้ามเทศน์ด้วย เขาพยายามจะสร้างขึ้นมาให้มันมั่นคงขึ้นมาในใจของตน ถ้าใจมันคงขึ้นมามันคงด้วยอะไร มันคงด้วยสติ ด้วยปัญญา ด้วยการรักษา จิตเจริญแล้วเสื่อม เสื่อมแล้วเจริญ เจริญอย่างไร

คนที่ทำงานมาแล้ว นักกีฬาหรือชีวิตของคนทุกคนต้องมีอุปสรรค องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ๖ ปี หลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่น ขึ้น ๑ ขึ้น ๒ ขึ้น ๓ มาอยู่ถ้ำสาริกา ๓ ปี กว่าจะจิตมันจะรวม เวลาจิต เห็นใหม่ เวลาพิจารณาไปแล้ว เวลากาย กับใจมันแยกออกจากกัน โลกนี้ราบหมดเลย มันเป็นอย่างไรร? เวลามันขาด ขาดอย่างไร? เวลาพิจารณาไปแล้วมันเป็นอย่างไรร? ไม่รู้จักหรือ?

นี่ไง หม่มจีวรผ้ากาสาหวัดแล้วพยายามจะไปสู่โมฆบุรุษไปสู่สำนักปฏิบัติทั่วๆ ไปที่เท่าทันอารมณ์ของตน มันจะไปเป็นโมฆบุรุษไปตายเพราะลาภสักการะ ตายเพราะว่า “เราว่างแล้ว” เขาก็ว่าง เขาว่างอารมณ์เหมือนกัน

ถ้าเป็นสัมมาทิฐิคือปัญญาอบรมสมาธิ ถ้าปัญญาอบรมสมาธิแล้วทำบ่อยครั้งเข้าๆ ด้วยอำนาจวาสนาของตน สมาธิจะมั่นคงและตั้งามขึ้น แล้วถ้าสมาธิมันตั้งามขึ้นแล้ว มันเป็นสมถ-กรรมฐานก็ยกขึ้นสู่วิปัสสนากรรมฐาน มันก็จะเป็นสมถกรรมฐาน วิปัสสนากรรมฐาน เป็นฝ่ายวิปัสสนาธุระ ถ้ามันไม่เข้าสู่วิปัสสนากรรมฐาน มันเป็นสุตมยปัญญา มันอยู่ฝ่ายปริยัติ มันอยู่ฝ่ายคามวาสี วัดบ้านๆ

หลวงปู่มั่นท่านพูดไว้แล้ว “ต่อไปวัดป่าจะกลายเป็น วัดบ้าน วัดบ้านมันจะกลายเป็นวัดป่า”

วัดป่านี้ เห็นใหม่ มีข้อวัตรปฏิบัติแล้วพยายามทำความเข้าใจเข้ามา ถ้าใจมันสงบระงับแล้ว ถ้ามีครูบาอาจารย์ เห็นใหม่ ท่านพยายามให้โอกาสพยายามคุ้มครองดูแลนะ พยายามแสวงหา ถ้าคนที่มีความอำนาจวาสนาอย่างที่ว่ามันจะเห็นตามความเป็นจริงเลย แต่ถ้าคนไม่มีอำนาจวาสนาก็รำพึง รำพึงคือคิดในสมาธิ

“สมาธิมันคิดไม่ได้ สมาธิมันเป็นหนึ่งจะคิดได้อย่างไร”

เฮ้อ! คิดไม่ได้ก็คือคิดไม่ได้ไง คิดไม่ได้ก็ฝึกหัดใหม่ เด็กๆ มันได้ตั้งคัมภีร์กับช้อนอย่างดีเลย มันกลัวหาย คนทำสมาธิใหม่ๆ เป็นอย่างนั้นนะ “โหย! ฟุ้งซ่านเกือบตายกว่าจะทำสมาธิได้แล้ว ทำสมาธิจะให้คิดอีกหรือ โ้ย้ย! มันก็ต้องกลับไปฟุ้งซ่านอย่างเดิมไม่ใช่ไหม”

ไม่ใช่! สมถกรรมฐานมันก็อยู่ในสมถกรรมฐาน สมถ-กรรมฐานเป็นพื้นฐาน พื้นฐานก้าวหนึ่งของพระกรรมฐาน การยกขึ้นสู่วิปัสสนาคือความฝึกหัดจิตยกขึ้นสู่ขั้นของปัญญา สมถกรรมฐานขั้นของความสงบ ขั้นของสมาธิ

ไม่มีสมาธิเราจะไม่เห็นสติปัญญา ๔ ตามความเป็นจริง เราจะจับกิเลสของเราไม่ได้

สัมมาสมาธิเป็นผู้จับ เป็นผู้จับ เป็นพื้นฐาน เป็น กวาสวะใจ นี่เป็นพื้นฐานที่เราจะชำระล้างจิตตภาวนาในจิตของ ตน สมาธิจับยกขึ้นสู่วิปัสสนา ยกขึ้นสู่วิปัสสนาขั้นของปัญญา ปัญญาเท่านั้นเป็นผู้ประหัตประหาร ปัญญาเป็นผู้ตัด แต่ต้องเป็นภาวนามยปัญญา ไม่ใช่สุตมยปัญญา ไม่ใช่โลกียปัญญา

สุตมยปัญญา โลกียปัญญา เห็นใหม่ สิ่งที่เป็นปัญญาโลกๆ เป็นปัญญาโดยสัญชาตญาณ กิเลสมันร่วมด้วย มันมีสมุทัยมี ตัวตน มีกิเลสเป็นผู้บงการ เป็นไปไม่ได้ **แต่ที่มัน**

จะเป็นไปได้นี้ มันต้องมีความสมถกรรมฐาน ฐานที่ตั้งแห่งการงาน แล้วถ้ามัน ยกขึ้นสู่ วิปัสสนาโดยปัญญาญาณ ปัญญาญาณ พังสิ ปัญญาญาณ ไม่ใช่ปัญญาท่องจำ ไม่ใช่ ปัญญาสัญญา

ครูบาอาจารย์ที่ท่านประพฤติปฏิบัติท่านห่วงใยตรงนี้มากที่สุด หลวงตาพระมหาบัวท่าน บอกว่า หลวงปู่มั่นเวลาเทศน์ถึง ที่ไฮไลต์ ถึงที่ความจำเป็นของขั้นของปัญญา ท่านจะก้าวข้าม ไปก้าวข้ามไป ท่านบอก “ไม่ได้! กิเลสมันร้ายนัก กิเลสในหัวใจสัตว์โลก ร้ายนัก มันจะจำ พอมัน จำแล้วมันจะไปสร้างภาพ มันไปสร้างภาพ มันจะสร้างขณะ มันจะสร้างโอกาสด้วยการฆ่า กิเลส”

นี่ไง ครูบาอาจารย์ที่เป็นข้อเท็จจริง หลวงปู่มั่นท่านจะละไว้โดยการรู้เท่ารู้ด้วยกันกับผู้ที่มีคุณธรรมเหมือนกัน หลวงตา พระมหาบัวท่านก็บอก “ถ้าพูดไปเดี๋ยวมันเป็นสัญญา” ท่าน เทศน์ หม้อจืด หม้อจืดไม่อัดเตปนะ เราเคยอยู่กับท่านนะ เทศน์บนศาลาท่านสั่ง “ปิดเตป!” ใ้ พวกเราก็ไม่ปิดนะ คือ อยากจะได้ของดีเก็บไว้ไง “ปิดเตป!” ไม่ปิด “ไม่ปิดจับปาทิ้งเดี๋ยวนี้” โอ! ต้องรีบๆ ปิดเลย

นั่นนะหม้อจืด ท่านไม่ให้เก็บไว้ เพื่อถ้ามันหม้อจืดก็เฉพาะ สงเคราะห์ สงเคราะห์คนที่ กำลังประพฤติปฏิบัติ สงเคราะห์คนที่ ติดขั้นอย่างนั้น แล้วถ้าคนอื่นมันได้ยินนะ นี่ไง ปฏิบัติพอ เป็นพิธี แล้วมันก็เอาการปล่อยวาง “วางแล้ว วางแล้วนะ วางแล้วมัน จิตประภัสสร” ประภัสสร มันก็เลยกลายเป็นกระดองเต่า กระดองเต่าเพราะมันหดแข็งหดขาเข้ามา แล้วมันบอกว่ามัน ปลอดภัยไง มันไม่เคยเห็นพรานหรือก เดียวเขาจะจับมันไปต้ม มันจะโดนต้มอยู่แล้วนะมันยังไม่ รู้ตัวเลย

แต่ถ้าเป็นข้อเท็จจริงนะ ความที่ว่ามันเป็นความสำคัญ เวลาครูบาอาจารย์ ทำไม่หลวงปู่ มั่นท่านพูดกับหลวงตาใจ “ศึกษาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามาแล้วนะ เก็บใส่ลิ้นชักสมองไว้ อย่าให้มันออกมา แล้วลั่นกุญแจมันไว้ แล้วถ้าประพฤติปฏิบัติ ตามความเป็นจริงแล้วมันจะเป็นอันเดียวกัน”

ปริยัติที่เรียนมานั้นนะ นั่นธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ไม่มีใครได้แย้ง ได้หรือก แต่กิเลสที่มันร้ายนัก กิเลสที่มันอยู่ในหัวใจของสัตว์โลก มันไปเลหลัง มันไปเหมารวม ว่ามันแน่ มันรู้ มันเก่ง มันเลยไม่เก่งเลย ไม่เก่งเพราะอะไร

เถยจิตนะ จิตที่มันเถยฯ จิตที่มันอยากได้ เถยจิตคือมัน ก้าวล้ำหน้าพฤติกรรมกิริยาของเรา ความอยากได้ ความอยากรู้ ความอยากเห็น มันแสดงออก ถ้าคนมันไม่อยากจะ ทำไมโลกเขามา ทำไมไปแสดงกิริยาแบบว่าโลกมันยิ่งใหญ่เหลือเกิน

หลวงตานะ “**ทิ้งเข้าป่า! ทิ้งเข้าป่า!**” ของอะไรมามันก็ไม่มีค่าหรอก มันไม่มีค่าเกินธรรมะในหัวใจของคนที่มีธรรมได้ เพียงแต่อยากสงเคราะห์โลก การสงเคราะห์โลกคือให้เขาได้สร้างบุญสร้างกุศลของเขา เนื่อนามันควรเป็นประโยชน์กับใครบ้าง

ถ้าเขาฉลาดเขาก็พยายามฟัง เห็นใหม่ หาเงินมาได้ ๑ บาท เลี้ยงพ่อเลี้ยงแม่สิ่งหนึ่ง ทำธุรกิจการค้าสิ่งหนึ่ง เลี้ยงครอบครัวสิ่งหนึ่ง เหลืออีกสิ่งหนึ่งฝังดินไว้ไง เนื่อนาบุญของโลกคนที่ฉลาดเขาจะฝังทรัพย์ของเขาในเนื่อนานั้น สงเคราะห์เขา ไม่ใช่ว่าเห็นอะไรแล้วก็ตาถูกตาวาว เถยจิต มันอยากได้อยากดี ใ้ธรรมกระดองเต่า! ขายชี้หน้า! อายชาวโลกเขา! เอวัง